

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 ft., félévre 2 ft., negyedévre 1 ft.

Ugy a lap szellemi részét illető czikkék, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Milyen könyveket szeret olvasni a nép?
És miért kedveli a ponyvairodalmat?

— A népkönyvtárak barátjainak ajánlva. —

Senki sem állíthatja, hogy népnevelésünk alapkövei az iskolák, de viszont senki sem állíthatja, hogy egyszersmind zárkövei lennének; mert a népnevelés — ha szabad e kitéllettel élnem — egy oly szerves gépezet, melynek kerekeit az iskola indítja ugyan meg, de mely kereknek az iskola falain kívül sem szabad megállniok, hanem tovább kell forogniok azon cél elérése végett, melyet az iskola az élet számára tűzött ki, t. i. a népművelődés érdekében.

Azon tényezők közül, melyek eme magasztos czélra eszközül szolgálnak, kiváló becstök van a népkönyvtáraknak. Ez igazság mellett tanuskodnak azon üdvös eredmények, melyeket ott észlelünk, hol a népkönyvtárak fogékony talajra találva már is virágoznak.

A népkönyvtárakról levén szó, nem szabadna átugranom az iskolakönyvtárakat, mert azokat ezek természetes kifóiyásaul kell tekintenünk; azonban értekezésem elé illesztett kérdésekre kívánva megfelelni, csak a népkönyvtárakról teszek említést, de ezekről is csak annyiban, mennyiben eme kérdések megfejtése szerény nézetem szerint felelet lenne e kérdésre is: a kezdeményezés stadiumában népkönyvtáraink állványait mily műveknek kellene betölteniök?

I. Tehát milyen könyvet szeret olvasni a nép?

E kérdés megoldását a nép sajátosságos természetéből ügyekszem kifejteni.

Kik a nép között forogva, ezzel közelebbi érintkezéseik vannak — mint a papoknak is — tapasztalhatták, hogy ha a nép kíváncsi tudvágyának eleget akarva tenni, vele valamit megértetni kívánnak: száraz okoskodással nem érnek célzt. Mert a nép igen sok tekintetben olyan, mint egy kis iskolás gyermek, kívül legsikeresebben csak a szemléltetés útján lehet ismereteket közölni. A gyermek mindenben a láthatót keresi, hogy a láthatatlanra jusson; az érzéket nézi, hogy az érzékfelettig megismerje. Ismeretei megszerzésében ilyen a nép is. És minél inkább tapad a földhöz, annál kénytelenebb tapasztalni, hogy lelke mennyire rabja testének

s mily nagy mérvben van utalva inkább csak a „kézzelfoghatók” körül mozogni. Szóval ismeretei megszerzésében a nép nagyon érzéki. Innen, ki előtte valamely tárgyról — legyen az bármily felséges — csupa merev okoskodások, bölcséleti érvelések s a számtan száraz nyelvezetén előadást tart: a nép álomba merülve helyeslő tetszését kegyes fejbólintásokkal nyilvánítja, vagy pedig ily formán dicsér: „ugy beszélt, hogy meg sem értettük.” De ha ugyane tárgyról szívhez szóló hasonlatok, életből vett képek, példázatok, festések — szóval „a beszéd gyöngyeinek” népies felhasználásával szól: a hallgatóság felveti szeméit, figyelme élénkül s jelét is adja annak, hogy, mit mondottál, érti. Például ha Isten jóságát akarnók ismertetni, nem elég mondanunk: jó az Isten, mert ő teremtett, ő tart fenn és kormányoz mindent; hanem fessük le egy atyának vagy anyának gyermekeit, a szegények, árvák stb. iránti szeretetteljes jóságát, és ezután folytatva mondjuk: ennél még van nagyobb jóság, és ez a mennyei Atyának jósága, mert ő teremté a mi jó szülőinket is, ő atyja az árváknak, gyámola a szegényeknek s szülőinkbea mi is az ő szerető jóságát érezzük. De ha beszédünk tárgya már természeténél fogva érzékenyítő, szívreható: hallgatóinkban még nagyobb érdekeltséget ébresztünk fel beszédünk iránt. S vajjon miért történnek mindezek így? Mert az ily beszédek gyönyörködtetik a szívet, a szív átadja gyönyörüségét a léleknek, a lélek pedig eként birtokába jut azon ismeretnek, melyet felvett tárgyról vele közölni akartunk. Ez így van, mert a nép szívet úgy lehet tekinteni, mint lelke tehetségeinek csatornáját, vagy szűrőszitáját, mert csak azon beszédek után kapkod, azokat hallgatja feszülten, melyek szívén mintegy átszűrötve jutnak lelke elé. Más szavakkal: a nép lönösen azon beszédek hallgatására és felfogására hajlandó, melyek szívének kellemes vagy kellemetlen érzéseket okoznak, vagyis mint mondani szokás: szívére hatnak s ezáltal lelkét is betöltik.

S ha már a beszéddel így vagyunk, ezt kell állítanunk azon könyvekről is, melyeket a nép kezébe akarunk adni; mert a könyv sem egyéb, mint írott beszéd.

E fejtegetések után első kérdésünkre (milyen könyvet szeret olvasni a nép?) következő feleletet nyerünk:

olyant, mely szívére hat, a) tárgyával, b) gyönyörködtető nyelvezeténél fogva.

E két tételből következik, hogy mivel minden népies olvasmány tartalmánál fogva nem ébreszthet fel a nép leklében vonzó vagy visszataszító érzeteket, vagy nem hathat szívére, ügyekezzenek a népirodalom hiányt gyönyörködtető nyelvezetével s egy-egy rövid kitérésekben kedélyes leírással pótolni, s így a különben száraz tárgyat élvezetessé tenni.

De továbbá tapasztaljuk, hogy azon idő, mit testi fáradozásai mellett és mintegy szórakozásként szellemi foglalkozásra is szentelhet a nép, igen kevés s legfőlegb a vasár- és ünnepnapokra s a téli estékre szorítkozik: azt is tapasztaljuk, hogy fel-felmerülő aprólékos teendői miatt e csekély időt nem fordíthatja zavartalanul lelke művelésére: s hogy az olvasásban sokkal hamarabb kifárad, mint más testi munkában. Ezek miatt az olvasás szaggatott lesz: szaggatott olvasás pedig kívánt eredményre soha sem vezet. Mert ezáltal a figyelem, melynek az egész tárgyat fel kellene ölelnie, kifárad, s az emlékezet zavartá tétetvén, tétovázni kezd, összetéveszt eszméit eszmével, tárgyat tárggyal s így az olvasó — ha az egész könyvön keresztül is ment — körülbelől csak arra emlékszik, hogy olvasott, de nem arra, hogy mit. Ez az oka, hogy még sok értelmi műveltséggel bíró ember is, sőt magok a művelt újságírók, ha a lapokban folytatásos cikkeket kapnak, könnyebb átértés végett, csak mikor az egész közlemény kijött, szokták átolvasni.

Ezekből ismét következik, hogy „a nép csak oly olvasmányokat szerethet, melyek egy huzamban, vagy legalább egy hét alatt átolvashatók. Ezért felállítandó népkönyvtárainknak legalább első zsengéit eme rövid és szaggatott időhöz alkalmazott tartalmu munkákból kell választani.“

Ez így levén, nem lehet helyeselni:

1) néplapjaink azon eljárását, mely szerint tárczáikban olvasó közönségük számára több számon keresztüluló közleményeket tartalmaznak, mert ezáltal a szaggatott olvasás veszedelmébe ejtik az olvasót.

2) nem azok eljárását, kik több kötetes könyveket vagy füzeteket ajálnak vagy írnak a nép számára, mert terjedelmök miatt visszariad azok olvasásától, vagy ha bele is kezdett, félbehagyja azt.

Tehát oly könyvet a népnek, mely vonzó legyen tárgyánál, nyelvezeténél és rövidségénél fogva! Magától értetvén, hogy minden könyvnek legszebb dísz, ha a vallásosság, erkölcsiség és hasznos ismeretek terjesztése, vagyis a valódi művelődés lengi át.

II. Miért kedveli a nép a ponyvairodalmat?

A világ az ellentétek tömkelege. Nappalra gondolva, az éj is eszünkbe jut: világosság mellett ott rémlik a sötétség; s a legszebb alaknak is ép oly sötét árnyéka van, mint a legrutabbnak.

A népnevelés előmozdítását célzó tényezők s így a népkönyvtárak magasztos eszméje mellett is feltalálhatjuk emez árnyéklatot. S ezt éppen a ponyvairodalom burjános termékei sötétítik oda.

Nem lehet ugyanis állítani, hogy népünk egészen idegenkednék az olvasástól. Nagy benne a kíváncsiság. Ennek kielégítésére még olvas is. Csakhogy — fájdalom — olvasás vágya meg van mértelyezve azon könyvek által, melyeket olvas. S minőket olvas? Egy jó termés után következő sokadalom — midőn könyvre is pár krajczár jut — eme kérdésre megfelel maga a nép. Mert igen soknak lehet ekkor kezében látni legújabb kiadású czifrábbnál-czifrább czimű naptárakat, „égből aláesett mennyei leveleket“, „gólyalábu embereket“, „N. N. rabló historiáját“ stb., melyek telvék rémséges dolgokkal, égit ható hazugságokkal, abszurdumnál abszurdumabb állításokkal: telvék babonával stb. S a nép készséggel adja értök pénzét, mert kíváncsi a rendkívüli dolgokra s kis korában „jó a mumus, jó a mumus“ ijesztő szólamokkal annyira tele tömték fejét, hogy ezektől való féltelme természetében megrökönyösödve balga hitté, babonává nőtte ki magát, s így csoda-e, hogy lebeszélhetlenül hiszen a kisértetekben, boszorkányságokban és más efféle fizikai és morális abszurditásokban, különösen mikor ezeket eme könyvekben még olvassa is?!

Ezek gyümölcsei a ponyvairodalomnak. Ha a népkönyvtárak általános életbeléptetése egyebet nem eredményezne, mint kiirtását, vagy legalább ellensúlyozását legnagyobb ellenségének, eme mértelyes termékeknek: ez is kellően megjutalmazná a népkönyvtárak barátjainak fáradozását.

De bár a ponyvairodalomnak a népre káros voltát nem lehet elvitatni: viszont nem tagadhatunk el tőle bizonyos jó tulajdonokat, melyek miatt oly szeretettel csüng azokon a nép.

Mért kedveli tehát a nép a ponyvairodalmat?

E kérdésre világos feleletet nyerünk, ha az I. kérdés fejtegetésére visszagondolunk. De megfelel bárki is, ha kezébe véve egy ponyvairodalmi terméket, ezt összehasonlítja népünk természetével. — Azt találjuk ugyanis, hogy:

a) a ponyvairodalomnak termékei nagyon érdekesek, telvék élénk illusztrációkkal, s szíven szólnak át a lélekhez, vagyis egészen kedveznek a nép érzéki felfogásának. Ez bennök tetszik a népnek.

b) Tapasztaljuk, hogy e füzetek nyelvezete nagyon közel áll a népieshez. Sőt e termékek nagy része versekben van írva. A nép szereti ezt, mert jól esik, ha nyelvén szólnak hozzá s füleinek is gyönyörűséget szerze a sorok lejtése és a rímek harmoniája, mi lehet hogy egy kritikus előtt disharmonianak tűnik fel ugyan, de a népnél nem, mert az ebben az egyben nem kritizál. Őt ez ép úgy kielégíti, mint meg tud felelni igényeinek azon körülmény, midőn neki csak három cigánylegény hegedül s ő ezek hangjai mellett is oly friss tánczra penderül, hogy még a királyok termeiben sem lejtenek jobb izüen, bár huzzák magok Rátz Paliék.

c) Végül a ponyvairodalmi termékek egyik nem éppen ocsárlandó tulajdonát képezi: a rövidség. 3—4 éves füzet már ritka. 1—2 ivnyiek már gyakoriabbak. E miatt hamar keresztülolvashatók s tartalmuk is maradandóbban elsajátítható, mint a terjedelmesbekéi, melyek éppen ezért s az idő rövidsége miatt szaggatva olvastatván, chaossá válnak az emlékezetben.

E három pont az, mi miatt a nép kedveli a ponyvairodalmat úgy annyira, hogy ez irodalom helyesirányu népirodalomná nőné ki magát, ha a nép vallás-erkölcsisége és a hasznos s szükséges ismeretek megszerzése végett népiro a megfelelő tárgyakat választana feldolgozásra.

Midőn tehát a ponyvairodalom termékeinek a népre káros hatását roszalom, egyszersmind — nem tagadhatva el említett tulajdonait — azon ohajtásomat merem kockáztatni: vajha népiroink ügyekeznének eme tulajdonokat műveikben inkább és inkább feltüntetni s a káros ponyvairodalmat üdvös népiratokkal helyettesíteni s a térről amazokat leszorítani. Ily módon a ponyvairodalom terjeszkedésének gát lenne vetve s a felállítandó népkönyvtárak javára méltó munkák lennének produkálva.

Soraimat én is e lap f. évi 12. számában megjelent s „az iskolai- és népkönyvtárakról“ szóló cikk t. irójának e jeligéjével zárom be: Omnia probate . . . et quod bonum est tenete.

K. Prótás.

A székesfehérvári országos kiállítás.

Az országos kiállítások nagy lendületet kölcsönöznek az ország nemzetgazdasági ügyei előhaladásának s a népek társadalmi helyes alakulásának, a mennyiben ilyenkor versenyre kel minden erő, s tevékenységének kifejtése végett megmozdul minden gépezet. A székesfehérvári kiállítás élére a magyar aristocrazia egyik előkelő tagja, Zichy Jenő gróf állott s törhetlen munkásságával és eszélyes magatartásával ezen országos mozgalom jelentőségét a fényes siker koszorújával emelte.

Lapunk kerete nem engedi, hogy minden mozzanatot részletesen ismertessünk, de a főbb vonások mindenestire hasznára fognak válni lapunk olvasó közönségének is.

A megnyitás legszebb ünnepélyességgel május 17-én történt. József főherczeg, ki személyesen nyitotta meg a tárlatot, nagy lelkesedés közt fogadtatott. Midőn a kiállítás fölött szemlét tartott, minden csoportnál valami, olykor elmés megjegyzést tett. Richter szegedi látszerésznél mondá: „Itt is érezzük a csapást, mely Szege-det érte. Mily sok kiállító lett volna abból a szorgalmas magyar városból“. A házi iparnál mondá: „Né-pünkben nagy mértékben van a természetadta ügyesség. Kár volna azt ki nem fejleszteni. Örülök, hogy erre itt alkalmas és hasznos eszközöket találok“. Schunda hangszerei közt a főherczegnek különösen megtetszett a pedál című zimbalom. „Szeretnék — mondá — egy notát hallani“. Mire ő Fensége nagy tetszése közt elverték rajta az „Őszszel száll a fecskemadár keletre“ című dalt. A brassói tulipános ládák tetszetek ő Fenségének s mondá: „Kár, hogy ezek ma már egészen kimentek a divatból“. A pénzügyministerium dohánykiállításánál: „Ez már jobb, mint a trafik“. stb. Midőn a szemle délután véget ért, ő Fensége így szóla: „Sokkal többet találtam, mint reméltem. Iparunkra magam is kezdek még büszkébb lenni“.

Délután 1 óraker a főherczeg tiszteletére Pauer János püspök ő méltósága diszebedet adott, melyen a papság és különböző testületek voltak képviselve. Délután 2 óraker volt a kiállító disztrakomája, melyben József főherczeg nem vehetett részt a püspöki ebéd miatt; később — a vége felé — azonban megjelenvén viharos éljenzéssel fogadtatott. Az éljenzés hullámaiban egy hang ezt kiáltá: „örökké éljen a mi József főherczegünk“. Mire a főherczeg megfordulva, mosolyogva mondá: „Az talán mégis egy kicsit sok volna“.

Este diszelőadás volt a színházban, melyet a főherczeg a főispán páholyából nézett. A „Piros bugyellaris“ népszinművet sikerrel adták. Különösen jó hatást tett Reiner Antonia ezen alkalmi notája, melyet ismételnie is kellett:

„Felséges ur, hogy az Isten áldja meg,
A Felségnek azt az egyet mondja meg.
Jöjjon hozzánk szeretett jó királyunk,
Örömkönyek fogadják majd minálunk“.

Mig a szini előadás tartott, a város fényesen kivilágított. A főherczeg 9 óraker körül kocsizott, hogy megszemlélje a kivilágítást. Fél tíz óraker nagy néptömeg hatszáz fáklyával vonult a püspöki lakba, hol Havranek polgármester lelkes beszédben üdvözölte ő Fenségét, ki az erkélyen fogadta s köszönte az üdvözlöt s viharos éljenzés mellett vonult vissza termibe.

A főherczeg május 18-án reggel elutazott Kanizsára honvédségi szemlére. Bucuszáskor mondá Zichy Jenőnek: „Még egyszer fogadja forró köszönetemet rendkívüli buzgóságáért, melyet e szép kiállítás létesítése és rendezése körül tanusított. Rendíthetlen munkásságának köszönhetjük első sorban a sikert. Itt töltött napom örökre felejthetlen lesz előttem; ez volt életem legszebb napja. Az iparkiállítás a legszebb reményeket ébresztette bennem iparunk jövője iránt“.

Ezek előre bocsátása után visszatérünk a kiállítás színhelyére s egy kis szemlét tartunk mi is a csoportok fölött.

A kiállítás az indóház mellett terül el, a ménlőtelepen és lövöldében, szép park közepette. A kiállítási épületek összes száma nem kevesebb mint 25. Ebből kettő emeletes, nagy épület, 4 igen hosszú és széles földszinti épület, 6 ép oly hosszú ideiglenes fészerszerű helyiség, a többi pedig kisebb épület, vagy pavilon. Azonkívül a kiállítás egy része a megyeházán van.

A két emeletes és két oldalt fekvő hosszú épület óriási tért borít; s e tér mind az ipar s művészet cikkeitel van megtöltve. A butoripar egy egész épületet foglal el; a képkiallítás valami 8 szobát. A ruhakészítés ipara egy nagy üvegcsarnokban van elhelyezve, a főépület egyik földszinti szárnyát egészen megtölti az agyag és porcellánipar. Igen gazdag a háziipar tárlata is; nemkülönbön az erdő- és mezőgazdasági kiállítások.

A kiállítás három főcsoportra oszlik: a kézmű és gyáripár; tudományos, művészeti és tanügyi rész, továbbá mező- és erdőgazdaság.

Az ipartárlaton körülbelül 150 város és helység

van képviselve, valami 1200—1300 kiállító által, számtalan iparágban. Jelesebben képviselve 61 város van 15 iparágban.

A művészetek közt különböző festmények, építészeti tervjazok, műtárgyak, régiségek foglalnak helyet. A tanügyi gyűjteményben a közoktatásügyi minisztérium, Budapest, a készthelyi és magyaróvári gazdasági intézet, selmeczi bányászati akadémia, az érdiószegi vinczellériskola, általában sok felsőbb és középiskola vett részt iskolai épületek tervjazával, tanszerekkel, kézi munkával, rajzokkal. Az országos mintarajztanoda kiállítása egyike a legérdekesebbeknek.

A mező- és erdőgazdaságban számos a gyűjteményes kiállítás. Nagybirtokosok, híres uradalmak egymagok egész kis kiállítást mutattak be.

Zichy Jenő uradalmának egész gyűjteményes kiállítása van külön pavillonban. Ugyanilyen, de még érdekesebb gyűjteményes kiállítás a Zichy-család árvai uradalmáé.

Az erdei s mezei termények minden fajából szép mutatványok láthatók itt: fanemek, gabona, ásványok s több eféle. Különösen érdekesek a kitömött állatok. A bejáratnál szemközt sziklautánzatot pillantunk meg, melyen több erdei vad látható, s az egész csoportot képez.

A marha- és ló-kiállítás júniusban nyílik meg.

A kiállított tárgyak egy része a párisi világtárlat magyar osztályából való szekrényekben s állványokon van elhelyezve.

A főbejáratról az ut a jobbra eső főépületbe vezet, melynek földszinti helyiségeiben a porcellán-, terracotta- és üveg-ipar változatos csoportjait találjuk. A főépület másik földszinti részében az egyházi és zenészi tárgyak, hangszerek, zongorák és házi ipar tanműhelyei által kiállított, s igen szép haladást föltüntető tárgyak foglalják el.

Az emeleten a sokszorosító-ipar (nyomdászati művek, fényképek), építészeti tervek, aranyműves ipar, nemes-érmék és fémipar, látszerészet és vegyészeti ipar, és végül a képzőművészeti kiállítás foglalják el. Ugyanitt csoportosul a párisi magyar egyetemes gyűjteményes kiállítása Zichy és Munkácsy képeivel, a zsoboki márványgyár külön terme, az érdiószegi vinczellérképezde együttes kiállítása, mely szintén egy egész külön szobát foglal el.

Az ezel átellenben levő főépületet egészen butorok és házi ipar-tárgyak foglalják el. E csoport meglehetősen rendezettnak mondható. A szövő-, fonó- és ruházati ipar hosszú csarnoka is majdnem egészen megtelt. Itt leginkább emelik a külső dísz a párisi kiállítási szekrények. De a tárgyak is, a melyek ebbe kerültek, kiváló figyelmet érdemelnek.

A IV. számú hosszú épülethez kanizsai Guttman hordói számára külön előcsarnok épült fából. Innen a borkóstoló csarnokba lépünk. A borkiállítást, mely ezután következik, a párisi kiállítás állványain, egészen az ottani rendszer szerint — borvidékünkint — csoportosították.

Ezután az élelmi szerek, majd a mezőgazdasági termények csoportja következik. Közbeesik két gyűjteményes kiállítás külön szobában. A magyar óvári gazd. akadémiaé és Számer sz.-fehérvári nyomdászé. Folytatólag egy hosszú sorban van a faipar, bányászat, kohászat és ezzel rokoniparok lánczolatossá kiállítása.

Ezek az első udvar főépületei. Ugyanezen udvarban vannak még a kiállítási iroda, a kocsi födött épülete, Felmayer kékfestő és a lenfonoda falhoz épített pavillonjai. A szabadban egyes oly tárgyak vannak elhelyezve, melyek a főépületekből kiszorultak. — Így dől a kőfaragó, kádár stb. munkák.

A második udvarban az állatkiállítás, ketreczek, ólak és istalószerű épületek négyszög alakban vannak elhelyezve és most még üresek. A fútcza mentén van a lovardaépület, mely a vaspart foglalja magában. Impozáns látványt nyújt e terem. Jobbról két külön szobát találunk. Az egyikben Zellerin budapesti ércműgyárosnak gyönyörű bádogos munkái, a másikban a piéhiemezgyár csoportosított kiállítása van elhelyezve. A nehezebb lakatos-árak, vasöntvények, vertvasmunkák, réz-árak nyersen és feldolgozva foglalják el a terem háromnegyed részét. A negyedik negyed az államvasutársulat délmagyarországi bányáinak és hutáinak terjedelmes csoportjává.

A vasipar csarnokán túl két hosszú szín vonul el. Ez a mezőgazdasági gépek és szerszámoké, melyek változatos gazdag csoportokban nemcsak a két épületet, hanem a közöttük levő udvarközt is elfoglalják. Ez udvartéren vannak Szabó és Röck gépgyárosok pavillonjai és Vörner gözmalomtulajdonos külön épülete, mely a kiállítás egyik legszebb és legköltségesebb pavillonja. A tulsó színeépület már egészen az indóházal határos s a pályaudvartól csak mintegy 50 lépés választja el.

A lövöldökertben a pavillonok (csarnokok) vannak felállítva. Első ezek között Oetl Antal vasöntődjének díszes, egészen vasból épült pavillonja, a Heinsmann-féle pavillon, Zichy Jenő gróf uradalmának és a pápai Eszterházy-féle uradalom pavillonjai. Ezeket követi a királyi sátor, a közlekedésügyi minisztérium pavillonja, az összes hazai vasut-társulatok gyűjteményes kiállítása számára.

Oetl csarnoka és a bíráló-terem között van egy kis álegoria-kávéház, mely reggel és ebédatáni időközökben már is meglehetősen látogatott. A bíráló-terem szépen fel van függönyözve, lobogóva nemzeti, városi és megyei színekkel. A karzat előrészein vannak a kiállításon résztvevő nevezetesebb városok feliratai s címerei elhelyezve. Magában az ítélők termében vannak továbbá a terracotta és a gypsz-szobrok elhelyezve. Mindjárt a bejáratnál szemben látjuk József főherceg és Zichy Jenő mellszobrát. Négy kis mellékterem az ítélő alcsoportok munkálkodása számára volt fönrtartva, de a tér szűke elfoglalta kiállítási tárgyakkal. Az egyikben ott látjuk b. Bánfi Ádám műfaragványait.

A Dreher-féle sörfőződe fészerszerű árudájában és az ítélő teremmel szemben levő Weber-féle vendéglőben a kiállítás megtekintésénél kifáradt vendégek fognak pihenni, — enni és inni. A vendéglőt Weber budapesti

vendéglős bérelte ki. Az ebédlő előtt szép nyári kert van, mely a hűvös nyári estéken hihetőleg meglehetősen keresett pihenő lesz. Itt a legjobb zenekarok felváltva gyönyörködtetik a közönséget.

A bácsi rom. katolikus hitközség kedves ünnepélye.

Folyó évi május hó 18-án Bács községében (kolozsvári járás) igen szép egyházi ünnepély folyt le, melyre az alkalmat az ottani főtiszt. plebános Darvas János urnak a területkörebeli egyházi- és nevelési ügyterén tanusított, követésre méltó s épen ezért a nyilvánosság előtt is kiemelendő nemes tettei jutalmazásául Kolos-Doboka kerületi alesperessé történt kineveztetése szolgáltatta.

Már kora reggel látszott a községi lakosság előkészületeiből az általános öröm és lelkesültség, melylyel szeretett lelkipásztora kitüntetésében résztvenni törekedett mindenike.

Az ünnepélyes szertartás, mely a kitüntetett és érdemekben dus lelkész által egészen ujja alakított templomban tartatott meg, délelőtti 10 órakor vette kezdetét, még pedig azzal, hogy méltóságos Veszely Károly kolozsvári prépost-főesperes-plebános ur a nagyméltóságú Fogarasy Mihály erdélyi püspök úrtól kiadott kinevezési okmányt felolvastatván, a hitvallás letétele és az illető egyházi jelvények ünnepélyes átadása mellett egy emelkedett hangulatu beszéddel a kitüntetett újonnan nyert hivatalába beigtatta. Ezt követőleg a beigtatott alesperes-plebános ur a szószékre lépven, egy átgondolt s szellemes alkalmi egyházi beköszöntő beszédet tartott, melyet azután ugyancsak az ő vezetése és tisztelendő Aikler Alajos szász-fenesi, Lázár Antal jegyei és Rózsa Dávid kajántói plebános urak segédletével szent-miséldozat követett.

Az előadott egyházi szertartás ünnepélyességét igen nevelték a kitüntetett alesperes ur által beszerzett új orgona kíséretével egyesített, a községbeli iskola fiú- és növendékei által előadott és gondos betanítást igazoló egyházi énekek, valamint a helységbeli kiszolgált katonákból alakult kis csapat díszlövészei.

Az egyházi szertartás végeztével a résztvevők az iskolai növendékek és a szomszéd községekből ide gyülekezett tisztelgő zenekarok sorai közt a zöld galyakkal elárasszott udvaron át lakába kísérték a kitüntetettet, s miután a szívélyes üdvözlések és szerencse-kívánatok mindenfelőlről megtétettek, az újonnan beigtatott alesperes ur vendégeit délebédhez hívta meg, az udvaron fölterített asztaloknál pedig a község földműves osztálya lón megvendégelve.

Mi természetesebb mint az, hogy az ebédőtől az ezt fűszerező s a kedélyességet növelő pohárköszöntések sem hiányozhattak, melyek sorát Benel Ferencz kolozsvári ügyvéd nyitotta meg Fogarasy Mihály erd. püspök ur ő nagyméltósága tartós élete, állandó, boldog, szerencsés és megelégedésteljes jömlétere irányult kívánságának kifejezésével; ezt követve mélt. és főt. Élt es Károly igazgatótanácsai elő dő ur felköszöntése Darvas

János alesperes urra, mely után ez utóbbi ismét a püspök ur ő nagyméltóságát, ennek kitünő érdemei s áldásos jótettei elősorolásával éltette; ezek után köszöntött még tiszt. Darvas ur főtiszt. Élt es K. urra és tiszt. Aikler Alajos urra: tiszt. Fejér Manó ur tiszt. Darvas urra; Gajzágó Tivadar bácsközségi uradalmi bérlő ur ngs Veszely Károly urra. Most egy kedves epizód következett. Gáll Elek a Bács községbeli iskola egyik (mintegy 8 éves) növendéke társaival megjelenve az ünnepelt alesperes-pleb. urat következőleg üdvözölte:

Főtisztelendő plebános és alesperes ur! Szeretve tisztelt Igazgatónk!

Ha igaz az emberiség közérzetén alapuló azon állítás, hogy a jötevők iránt háládatosnak lenni egyik legszebb cselekedete az erényes érzelmek; s ha illő e háládatosságot minden adandó alkalommal tényleg is bebizonyítani: úgy méltó indokot találunk e mai napon arra nézve, hogy a főt. plebános-alesperes ur előtt, mint szeretett lelkipásztorunk és igazgatónk előtt testületileg megjelenjünk, s elegendő ösztönzést, hogy hálás érzelmeinket e nevezetes s előttünk ünnepélyes napon, midőn az érdem diadalát üli; midőn a már régen kiérdemelt kitüntetés elérte azt, ki lelkileg és testileg, szellemileg úgy, mint anyagilag minden egyest kivétel nélkül boldogítani, a mindenkitől elhagyatottnak, ha az arra érdemes, pártját fogni élte feladatául tűzte ki, tehát mondom, elegendő ösztönzést találunk arra, hogy hálás érzelmeinket a főt. plebános és alesperes ur előtt, mint a ki e jó tulajdonok nemeslelkű tulajdonosa, s kit ezek miatt a már megérdemelt kitüntetés méltán ért, testületileg megjelenve, tényleg is bebizonyítsuk.

Mert ugyanis lehetne-e valaki nagyobb hálára érdemes, mint az, ki nem csak a lelket felvilágosító tudományokban nyújt bő oktatást, hanem a szívet Istenhez emelő erkölcsös érzelmeket is példás bölcsességgel oltogatja kebleinkbe, hogy a nemes szándékkal beoltogatott csemeték megfogamzva, az oltóhoz méltó gyümölcsöket teremjenek.

Ha a hajdankorak világhódítója, Nagy Sándor elmondhatta, hogy atyjának csak életét, tanítójának pedig mindenét köszönheti, bizonyára mi azok vagyunk, kik ezt a főt. plebános és alesperes ur, mint lelki tanítónkról méltán mondhatjuk.

Mert ha valamikor Isten kegyelméből hazánknak derék és hasznos földművelő polgárai, az egyháznak derék és hű fiaí és leányai leendünk; ha ismerőseink s embertársaink előtt jó erkölcsünk miatt becsült emberké válhatunk, mindez a főt. plebános és alesperes ur törhetlen fáradozásának és ifjuságunkat gondosan ápolgató működéseinek az eredménye leend. Azért is fogadja e nevezes s előttünk örökre felejthetlen alkalommal szívünk legmelegebb érzelmeinek őszinte nyilatkozatát, melyeket mint ugyanannvi hervadhatlan virágokat egy koszoruba fonva buzgó ohajtásunk azon szalagjával kötünk össze, hogy éltünk sorsának fensőbb intézője a jó Isten a főt. plebános s alperes urnak drága életét e kitüntetésben mindnyajunk nagy örömére, az emberi élet legvégsőbb határáig öröm-, megelégedés- s legvirulóbb egészségben tartsa meg.

Az éljenzés elhangzása után dr. Czikmántory Ottó kolozsvári ügyvéd ugyancsak Darvas urra, mint egykori tanárára, főt. Veszely urra, azután a jelenlevő egyházi férfiakra, továbbá t. Rózsa Dávid kajántói plebánus urra s az igazgató-tanács tagjaira köszöntött: Benel Ferenc ügyvéd üdvözölte jelenlevő egykori szeretett igazgatóját s tanárát főt. Várady Mór urat és utána volt iskolatársát Fábrián Pétert, most bácsköségi gazdaszt; nt. Rózsa Dávid ur köszöntötte Gajzágó Antal kajántói uradalmi bérlőt s fiát Tivadart, szintén bácsi uradalmi bérlőt. Mindezen felköszöntéseket azonban a szellem gazdagságában és kedélyességében betöltötték mélt. Éltés K. ur felköszöntései, melyek során egyenként kiemelés és éltetés Gajzágó Antal urat s családját, dr. Czikmántory urat, Benel János magy. kir. adótárnokot mint az igazgató-tanács tagját, ennek családját s jelenlevő fiát, Benel Ferenc ügyvédet; a Bács községi fölművelő népet, Balázs Antal birtokost, s legvégül, a ki a vendégséget józú és zamatos eledelével ellátta — a gazdaasszonyt!

A felköszöntések sora is véget érven, a kedélyes társaság szerencse-kívánatainak a szívélyes házi ur irányában kifejezett ismétlése mellett esteli 8 óra táj távozott azon édes tudattal, hogy e nap emléke maradó lesz azok kebelében, kik szerencsések lehetnek az ünnepélyen részt vehetni s édes kellemes meggyőződést szerezhetni a felől, hogy szeretett főpásztorunk mennyire kegyes és figyelmes érdemes fiait kitüntetésében. —

Hogy azonban e különben is nem csak a résztvevők, de Bács községi polgárság kebelében is emlékezetes és őrvendetes kihátású nap még inkább kiemeltessék, nem hallgathatom el az új alesperes-plebánus ur egy újabb nemes tettét, melyet e napon általa tanusított, hogy a bácsi szegény iskolások javára 100 frt alapítványt tett oly formán, hogy ennek kamatja 1880. évi január hó 1-jével igénybe vehető, s hogy a tőke elhelyezése felől az iskolaszék az alapító urral egyetértőleg határoz.

Adjon Isten szeretett egyházunknak sok ilyen derék, buzgó és tevékeny, áldozatkész, önzéstelen hű pástort!

Hívó.

TÁRCSA.

Az öreg koldusasszony.

— Novella. —

Franciaából fordította Cs. Rákóczi.
(Folytatás.)

Lajos nem ment messzire. A gondviselés ellensúlyozta a kegyetlenséget, melylyel a nagyanya a két testvért egymástól elszakítani akarta — az által, hogy szívökbe a testvéri szeretetnek kincsét ültette.

Midőn Josette és unokája egy pár száz lépést haladtak vala, a koldusnő kijelölte a kis gyermeknek az uton, melyen ma haladnia kell, míg ő maga más irányban haladt előre. A mint Lajos nagyanyját többé nem látta, azonnal visszafordult és egyenesen a kunyhó

felé szaladott. Az ajtóhoz érve, hallotta Sandrinnak jajgatását; kis kezeivel megkísértette az ajtót kiemelni, de igen gyenge volt erre; a zárral még kevésbé tudott boldogulni, ablak meg nem volt. A világosság a kunyhó belsejébe egy nagyobb résen hatott be, melyet most somfabokor takart. Bármily kicsi is volt a gyermek, a lyuk mégis igen szűk volt arra, hogy azon bejuthatott volna.

De a kis Lajos ügyes fiu volt. A kunyhó falán egy cseresznyefa huzódott végig, erre felmászott s egy ág segítségével a kis kunyhó kúrtéjén leereszkedett.

Megölelte bátyját, bátorította, vigasztalta és vele együtt sirt. Hirtelen észre vett valami zajt, mintha valaki galyakat dobna a földre; felemelte fejét és legnagyobb ijedtségére látta, hogy a nyilásról a somfa ágai félre vannak tolvá, s hogy azon a nagyanya áll, kinek szemei úgy villogtak, mintha sárkány szemekkel cserélte volna fel azokat. Dűhe kimondhatatlan volt. A pokol szülöttje bizott az Istenben, alázatos, rimázkodó volt, midőn koldult; most azonban tultett a legelvetemültebb, legkegyetlenebb hóhéron is. Sem a beteg kiáltásai, sem Lajosnak kérései nem valának képesek a fékvesztett furia dühét lecsillapítani, rég megkövült szívét megengesztelni.

Hyénai kegyetlenségében belefáradt, de csak azért, hogy kis idő múlva megújult erővel újra hozzá foghasson. Ujra hajánál fogta Lajost, földhöz dobta és ismét ki akarta lökni. De ez alkalommal oly szilárd ellenállásra talált, milyenre maga sem számított. Lajos ellene szegült, az ajtóba kapaszkodott és azt felelte nagyanyjának, hogy inkább megengedi magát ölni, hogy sem bátyja oldala mellől elmozduljon. A kis fiu azzal is fenyegetőzött, hogy elmondja a jó embereknek, mily kegyetlenül bánik el unokáival.

Josette elereszté a fiut; száradt ajkai közül azonban pokoli mosoly mutatkozott.

Én megosztottam veletek kis lakásomat, mondá, és ezt nem is vonom vissza tőletek; de ily nehéz időben csaknem kívánhatjátok tőlem, hogy öreg létemre rólatok is gondoskodjam. Ti nem akartok dolgozni, kis angyalaim, jól van! Éljetek tehát levegőből, hisz ez most úgy is eléggé frís arra, hogy szép arczáitokat még frisebb állapotban megtartsa; de tőlem ne várjátok semmit; még csak annyi mustot se, a mennyi egy gyűszübe bele fér, vagy akkora kenyeret se, mint egy dió. A kenyér úgy is megritkult, mint az arany; majd meglátjátok, ha vajjon nem hull-e az égből, ha kérni fogjátok az Istent! Ezzel elment s a gyermekeket magukra hagyta.

(Vége köv.)

Irodalom.

— „Örömdal“, melyet főmagasságu és főtiszt. dr. Haynald Lajos urnak, kalocsai s bácsi érsek-, pápai trónálló-, szent István apostoli király, Lipót császár, Lipót belga király és a hercegi szász-erneszti ház jeles rendjei nagykeresztese-, ő cs. s apostoli kir. Felsőge valóóságos belső titkos Tanácsosának stb. stb. a romai szent egyháznak az angyalok szent Máriájá.

ról címzett bibornokául 1879. május 12-én történt kinevezetése alkalmából zeng a kalocsai érseki papnövelde.

A diszes füzet élén szép chronosticon képez bevezetést. Az ezt követő 20 szakaszos óda édes ömlengése az Ur szöjlőjének munkálására készülő nemeskeblű papnövendékek szeretettől áradó zsenge szivemnek s kegyeletos emlékezete a biboros érsek fényes ünnepének.

— „Az én első romai utam és vaticani zárándoklatom 1877-ben.“ Ezen czimen irt egy igen kitünő munkát Lonkay Antal. szent István birodalmának ez idő szerint legavatottabb és leghüségesebb odaadással működő katolikus publicistája, a pápai szent Gergelyrend lovagja, régebben a jó emlékü „Tanodai Lapok“ és „Idők Tanuja“, jelenleg a „Magyar Állam“, — „Idők Tanuja“ kiadótulajdonosa és felelős szerkesztője. Szerző 613 lapra terjedő közép nyolczadrétű művében — uti rajz modorát követve — igen érdekes és élvezetes olvasmányt nyújt általában mindenkinek, de különösen azoknak, kiknek gondolatai katolikus szivök érzetének szárnyain az örökváros felé szivesen lebbnének. Nyomatott s meg is rendelhető Budapesten a „Hunyadi Mátyás“ intézetben (zöldfa-utca 39. sz. alatt.) Ára 1 frt 80 kr. Most csak bemutatjuk olvasóinknak, de később nem mulasztjuk el annak tartalmát is megizleltetni egyes kiszemelt részletek közlésével.

A napi események köréből.

— **Főpásztorunk** ő Nagyméltósága folyó évi május 29-én este taraczkok dörgése, harangok zugása, lovas banderiumok kísérete s óriási néptömeg szünni nem akaró lelkes éljenzése közt Sz.-Udvarhelyre megérkezett s templomi ima után a papság, a tanártestület s tanuló ifjuság tisztelgését fogadta. Másnap — 30-án — reggel 8 órakor a Kolonits István orgonaművész által kitünően készített új orgonát fölszentelte, teljes diszszegédlettel tartott szent mise alatt a bérmálás szentségét kiszolgáltatta s azután a leánynövelde alapkövét ünnepélyes szertartás mellett letette.

Az egyházi szertartások és ünnepélyeskedések végeztével a városi hivatalos testületek tisztelgését fogadta, melyek után Demeter Endre cz. prépost és esperes-plebánosnál diszebed volt. A felköszöntéseknek most is a főpásztor kifogyhatlan szivjósága kölcsönze nagy horderőt s nevelészeti fontosságot, a mennyiben kegyeskedett úgy nyilatkozni, hogy ha az Isten élte, a sz.-udvarhelyi leánynövelde gondozását apáczákra fogja bízni. Nem szükség említenünk, hogy ezen nagykegyűi ígéretet szivből fakadó lelkes éljenzés követte.

Délután 4 órakor lovas banderium s számos egyházi és világi egyén kísérete mellett éljenzés közt indult a főpásztor Oláhfalú felé kedves emléket hagyva Udvarhely városa kath. polgárainak szivében.

— **A pünköszt** szent ünnepek áhitatos megülését nagyon elősegítette a derült napfényes időjárás. A székes-egyházat buzgó hívők serege töltötte meg. Ünnep első napján — főpásztorunk távol levén — a szt. misét Lönhárt Ferencz cz. püspök és nagyprépost ő Méltó-

sága, az egyházi szent beszédet Füle i Sz. Lajos segédlelkész tartotta. Ünnep másodnapján a az egyházi szent beszédet Gidófalvy Gergely theol. tanár tartotta. Mindkét alkalommal a papnövendékek műeneklése emelte az isteni tiszteletet.

— **A papnövendékek** sorába lépni kívánók pályázati vizsgálatára f. é. július 3. és 4. napja van kitézve. Pályázni kívánók keresztelési, iskolai és orvosi bizonyítvánnyal, esetleg hadkötelezettség alóli mentességöket igazoló okmánnyal fölszerelt folyamodványaikat a püspöki hivatalnak az illető gymn. igazgatóság utján megelőzőleg küldjék be, magok pedig jun. 3-án reggel 8 órakor a papnöveldeben személyesen jelenjenek meg.

— **Érettségi vizsgálatok.** A helybeli püspöki lyceumban jun. 4 és 5-én tartattak meg a szóbeli érettségi vizsgálatok. Vizsgálatra jelenkezett 22 rendes és 1 magántanuló, összesen 23. Ezek közül visszavetettett három óra egy (a magántanuló), érettnék nyilvánított dicséretesen 1, egyszerűen 21.

— **Török Antal** világi gondnok ur, ki egyszersmind az Alsó-Fehérmegye területén fekvő M-Gombás, Apahida, Csombord, M.-Szt-Király, Szász-Ujfalu, Tompaháza, Lőrinczréve, Megyerék, Paczalka, M.-Kapud községeknek a nagymélt. vall. és közoktatásügyi minister által kinevezett iskolalátogatója június 6-án a gyulafehérvári r. kath. nagygymsnasiumot és finövelde meg látogatta s a talált rend és tisztaság fölött megelégedését nyilvánította, azt is megigérvén, hogy — ha ideje engedi — a vizsgálatoknak is legalább egyes részein meg fog jelenni.

— **Nyilvános nyugta és hála nyilatkozat.** Midőn a türi lelkészi állomást elfoglaltam, fájdalommal kellett tapasztalnom, hogy — különben fejedelmi bőkezűséggel épített — gyönyörű templomunk felszereléséből még nagyon sok tárgy hiányzik, miért is Isten segedelmébe és a jótékony emberek áldozatkészségébe helyezvén reményemet, minden törekvésemet a hiányzó egyházi szerkeszerésére irányoztam, s e célból — minthogy magam szük anyagi viszonyaim közepett mitsem tehettem — nem mulasztottam el filiám előkelő és tehető rom. kath. tagjainak figyelmét a hiányokra felhívni. És hála Istennek reményem nem hiúsult meg.

Ugyanis besenyői tektés Balog János jószágigazgató ur nt. Bodó Albert közvetlen elődömnök 10 o. é. forintot még 1877-ben oly szándékkal adott volt át, hogy mihelyt ezen összeg annyira szaporodik, vásároltassék a türi r. kath. templom számára egy oltárszőnyeg. 1878-ik évi nagyböjt kezdetén tek. Benedek Károly járási orvos és főgondnok ural egyetértve, e nemes szándék megvalósítása céljából egy „aláírási ivet“ bocsátottam ki, minek örvedetes eredménye az lett, hogy a tkts. Balog János ur által felajánlott 10 frt. 45 frtra nőtt, mely összegből 40 frttal egy oly oltárszőnyeget szerezünk, mely bármelyik városi templomnak is diszére válnék. A fönmaradt 5 frton pedig egy pár oltárszolgái köntösre való anyagot és az ünnepi velum kibélelésére piros selymet vásároltunk, melyeket tkts Benedek Károlyné urhölgy sajátkezüleg készített el. Adakoztak pe-

dig a 45 frt. összegbe tkts Balog János jószág-igazgató uron kívül, ki 10 és tkts Benedek Károly uron kívül, ki 5 frtet ajállott fel, ngos Splényi Antal és Albert báró urak, tkts Kovrig Tivadar ur gáldtői földbirtokos, b. bocsárdi tkts Tamásy Antal ur, tkts Dániel Ödön, Dániel Mihály, Dániel István balázsfalvi kereskedő és földbirtokos urak, tkts Pongrácz Gergely ur kereskedő és földbirtokos, és most már néhai tkts Schieszl Károly gyógyszerész ur.

Ezek után egy „Feltámadási Szobor“ megszerzését tartottam legsürgősebbnek, a mely 1832-ben épült s így még újnak mondható — templomunkból mindeddig hiányzott. Erre nézve egy összejvetel alkalmával tkts Tamásy Antal ur azon szíves ajállatot tette, hogy az ő költségén hozassam meg. Megrendelésem folytán folyó évi ápril 10-én, vagyis nagycsütörtökön meg is érkezett az „Oberbauer“ czégtől a kívánalomnak teljesen megfelelő díszes „Feltámadási Szobor“, mely 18 o. ért. frt értéket képvisel, és a melyet talapzatán ezen emlékirattal láttam el: „Sumtibus sp. Domini Antonii Tamásy ecclesiae Türens is procuravit L. Fodor parochus Türens is 10-a aprilis 1879.“

Végül kedves kötelességemnek ismerem a nyilvánosságra hozni, hogy tkts Tamásy Antalné urhölgy templomunkat közelebből egy sajátkezűleg készített díszes karinggel és egy értékes stólával ajándékozta meg.

Meglehet, hogy jelen közleménnyel megsértem a fentiszelt nemes keblű adományozók ismert szerénységét, de reményelem, hogy meg fognak nekem bocsátani, ha kijelentem, hogy nem azért akartam én ezeket regisztrálni, mintha valakit dicsőíteni akartam volna; nem, mert ez fölösleges lenne, nemes tettök már magokban bírván a dicséretet; hanem tettem ezt azért, hogy lássa a világ, miszerént hithidegnek — talán méltán — nevezett korunkban, midőn a Molnár Aladárok, Irányi Danik s más hasonnemű csodabogarak elég vakmerők, hogy ne mondjuk, szemtelenek egyházunk isteni intézményén és annak fölkennt szolgálín egyet-egyét rugni, mondok, hogy lássa a világ, miszerint ezen korban is vannak, hála Istennek, és pedig nagy számmal, kik sz. vallásukra is adnak nemcsak valamit, hanem — ha kell — oda adják életöket is.

Én, ki templomunknak fentiszelt nemeskeblű jótevőit másfél év óta ismerni, tisztelni és nagyrabecsülni tanultam, azt kívánom nekik — ugy a magam, mint hivem nevében — hogy testi-lelki javaival elhalmozva, nyújtsa becses életöket az emberi életkor legkésőbbi határáig. Az, kinek sz. hajlékát díszesíteni kívánták! Túr, 1879. május 31-én. Fodor László, lelkész.

— A Szent-István-finövelde ifjúságának „Önképzőkör“ e 1879. május 25-én ünnepélyes bezáró-gyűlést tartott. A 15 dbból álló választékos műsorozat nagyon jól sikerült. Az ének- és zeneműdarabok által nyugtolt élvezet ugy Fogarasy János karnagy szakértő és fáradhatlan buzgalmának mint az ifjúság nemes törekvéseinek igen szép bizonyítékául szolgált. A versenyzésül tartott

szavlatok értékét csökkentette azon körülmény, hogy mindenik ugyanazon nemből levén, változatosság gyönyörét a szavlatok dicséretes előadása daczára is nélkülözte. A titkári jelentés és főszerkesztői zárszó megfeleltek minden kívánalomnak. Az elnöki bezáró beszédnek, melyet Kádár Gábor lyc. VIII. oszt. tanuló tartott, kedves modora, jelenlevő főpásztorunk ő nagyméltóságához intézett hálás nyilatkozata s a kör tagjait lelkesítő érzékeny bucsuszavai épületes hatást gyakoroltak a hallgatóságra.

A kör működése egyébiránt ez évben is figyelemre méltó mozzanatokot tüntet föl s szép eredménnyel volt összekötve.

— A „Közművelődés“-hez a szegedi, illetőleg alföldi szerencsétlenek részére tett adományok kimutatása. A magy. alföldi árvizkárosultak felsegélésére Sánta János exhortator ur felhívására adakoztak a cs.-somlyói rom. kath. főgymnasium tanulói, és pedig a IV. osztályban: Balázs Lajos 30 kr, Balogh Lajos 10 kr, Balló Gábor 20 kr, Bálinth János 10 kr, Benedek Ignácz 30 kr, Boér Gyula 10 kr, Csató János 10 kr, Hidegh István 20 kr, Jakab Lajos 20 kr, Korody Péter 20 kr, Kosza István 20 kr, Léhner Márton 10 kr, Máthé Péter 10 kr, Miklósy József 40 kr, Novák Gyula 30 kr, Péterfy Lukács 25 kr, Salamon Árpád 10 kr, Schobert Ferencz 10 kr, Sólyom Mihály 20 kr, Szabó József 40 kr, Veress Menyhért 10 kr. Összesen 4 frt 5 kr.

Az V. osztályban: Albert Ferencz 30 kr, Balázs András 30 kr, Baló Zoltán 50 kr, Bodó Sándor 20 kr, Boltresz Antal 50 kr, Doczi András 30 kr, Ferenczi János 30 kr, Gál Elek 20 kr, Györbíró Gergely 20 kr, Györbíró István 20 kr, Hamar Károly 30 kr, Imets Péter 30 kr, Leveles János 30 kr, Pongrácz Lajos 30 kr, Potoczky Gyula 50 kr, Sántha András 30 kr. Összesen 5 frt.

A VI. osztályban: Benze Ferencz 85 kr, Bidiga György 86 kr, Bidiga István 86 kr, Bocskor István 86 kr, Bodó Ádám 85 kr, Ferenczi Márton 85 kr, Koncsag Ignácz 85 kr, Kovács János 86 kr, Máthé Antal 85 kr, Nagy Domokos 86 kr, Szabó József 86 kr, Tompos Mátyás 85 kr. Összesen 10 frt 26 kr. — NB. Ezen osztály összegét az illető osztálytanár beszolgáltatta az alispáni hivatalhoz, és nincs az itt részletezett összeghez számítva. A tanári testület is külön adakozott volt e célra, s az összeget a „Kelet“ szerkesztősége utján küldötte rendeltetése helyére.

A VII. osztályban: Csiki Károly 50 kr, Veress Alajos 50 kr, Kovács Árpád 20 kr, Puskás Ferencz 50 kr, Longhy István 50 kr, Incze Gergely 30 kr, Wardener Arthur 1 frt, Tamás Árpád 1 frt. Összesen 4 frt 50 kr.

A VIII. osztályban: Antal András 50 kr, Baló Aladár 1 frt, Bocskor Béla 1 frt, Csiky József 50 kr, Gecző Béla 50 kr, Nagy Ferencz 50 kr, Pál József 60 kr. Összesen 4 frt 60 kr. Egész összeg 30 frt 73 kr. o. ért. Csik-Somlyó, ápril 26-án 1879. Imets F. Jákó, gymnasiumi igazgató.

Kiadja: az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Szerkesztőbizottság. Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA. Szerkesztőtársak: ÁVÉD JÁKÓ, BALOGH IGNÁCZ, CSERNI BÉLA, GIDÓFALVY GERGELY.

Nyomatott Klüger Bernátnál a lyc. gyorssajtóján Gyulafehérvártt 1879.